

Te minder aanvaard ik dit dilemma, omdat naar mijne vaste overtuiging de schoolwet van 1857 en het daarin gehuldigd systeem, in stede van aan ons vaderland den verwachten zegen te brengen; veeleer eene diepe scheur door ons nationaal leven trok. Het moest mogelijk zijn ook ons land een schoolstelsel te geven, waarbij geen partijpolitiek in het spel behoefde te komen. Het onderwijs is mijns inziens niet allereerst eene politieke, maar eene sociale quaestie, en ik beaam te dien opzichte zonder voorbehoud het gevoelen van den Engelschen secretary for education, Mr. Forster, die toen hij zijne motie deed for leave to bring in the bill of Elementary education, in het Parlement verklaarde: „There never, I believe, was any question presented by any Government to this *House which more demanded to be considered apart from any party consideration.*”

Te minder nog, wijl ik met den geachten spreker uit Utrecht die dezen morgen het woord voerde (al is het dat tusschen zijne zienswijze en de mijne misschien blijken zal eenig verschil te bestaan) in zoo verre instem, dat ook uit paedagogisch oogpunt, voor zoo-veel het onderwijs zelf betreft, het schoolstelsel van 1857 de vruchten niet heeft gedragen, die men er van verwachten kon.

Het door hem gesprokene herhaal ik niet, maar wil toch op enkele cijfers wijzen ter vergelijking met een elders verkregen resultaat. In Engeland is het nieuwe schoolstelsel nog geen drie jaren in werking en op welke resultaten kan men nu reeds wijzen? Volgens het laatste rapport aan het Parlement medegedeeld, bestond de schoolbevolking in Engeland en Wales in 1869 uit 1,824,306, en dat cijfer was onder de werking van het nieuwe schoolstelsel, in nog geen twee jaar, gestegen tot 2,369,000. Evenzoo waren er onder het oude stelsel 14,404 scholen; onder de werking van het nieuwe schoolstelsel was dit getal in drie jaren tijds reeds geklommen tot 17,056. Als men die gegevens vergelijkt met de bij ons verkregen resultaten, zoo als die blijken uit het verslag van de tienjarige werking onzer wet, dan vindt men, dat er in die tien jaren bij ons zijn bijgekomen 70,000 kinderen en 251 scholen, ongeveer 7000 kinderen en 25 scholen per jaar. En nu zal ik de Kamer niet vermoeijen met cijferberekening; men kan mij narekenen, maar de resultaten hier en in Engeland pondspondsgewijze tegenover elkander stellend, vind ik dat onze schoolbevolking met ruim 20,000 kinderen en met 215 scholen per jaar had moeten toenemen om met Engeland gelijken tred te houden. Er is dus allerm minst reden om te roemen over de uitnemende werking van het vigerend schoolstelsel; reden waarom ik, alvorens tot de vraag te komen welke verbetering ik, bij behoud van art. 194 der Grondwet, in de bestaande schoolwet mogelijk acht, die andere vraag wensch te stellen: welk schoolstelsel is voor onze natie het geschiktst? Na deze twee beide, ten slotte nog kortelijk de actuele vraag: is er winst te beloven van overmaat van ministeriele ondubbelzinnigheid?

I. Voor wat mijne eerste vraag betreft: *welk schoolstelsel is voor onze natie het geschiktst?* stel ik in de eerste plaats den eisch, dat